

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/94632,Stanowisko-prof-Mirosława-Golona-dyrektora-IPN-Gdansk-w-sprawie-procesu-ktorego-.html>
25.04.2024, 09:10

Stanowisko prof. Mirosława Golona, dyrektora IPN Gdańsk, w sprawie procesu, którego przedmiotem jest żądanie usunięcia zmian i uzupełnień wprowadzonych w latach 2017-2018 na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Szanowni Państwo,

do wszystkich, którym bliska jest prawda o tragicznej, a zarazem pięknej historii Polski w czasie II wojny światowej, za zgodą Dyrekcji Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, kieruję bogaty zbiór informacji o procesie, którego przedmiotem jest żądanie usunięcia zmian i uzupełnień wprowadzonych w latach 2017-2018 na wystawie głównej MIIWŚ.

Brak miejsca na ekspozycji stałej dla wizerunków tak wspaniałych postaci (które dopiero w ostatnim okresie zagościły w MIIWŚ) jak: Józef i Wiktoria Ulmowie, zamordowanych przez Niemców wraz z siedmiorgiem malutkich dzieci za ratowanie Żydów, „ochotnik do

Auschwitz” rotmistrz Witold Pilecki czy św. o. Maksymilian Maria Kolbe, który w niemieckim obozie koncentracyjnym dobrowolnie wybrał śmierć głodową w zamian za skazanego współwięźnia – jest nie do zaakceptowania. Wyżej wymienieni powinni być honorowani w każdej polskiej placówce muzealnej poświęconej II wojnie światowej.

Podobne oburzenie wywołuje żądanie usunięcia z wystawy m.in. polskiej flagi narodowej ocalonej w okupowanym przez Sowieców Lwowie, zdjęcia powstańców warszawskich składających przysięgę wojskową przed wstąpieniem do oddziału podczas mszy św., spisu pomordowanych Polaków w KL Dachau sporządzonego w 1946 r. przez zespół ks. Edmunda Charta (więźnia Dachau) i wiele innych.

W interesie publicznym jest pozostawienie ww. symboli, będących ważnym punktem odniesienia dla tysięcy Polaków.

Prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Oddział w Gdańsku

Członek Rady Naukowej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Poniżej prezentujemy komunikat dr. Karola Nawrockiego, dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, dotyczący sprawy sądowej wytoczonej MIIWŚ przez Pawła Machcewicza, Piotra Majewskiego, Janusza Marszalca i Rafała Wnuka w przedmiocie żądania przez powodów usunięcia nowych treści wprowadzonych na wystawie głównej.

Szanowni Państwo,

w dniu 1 kwietnia br. w Sądzie Okręgowym w Gdańsku miała się odbyć kolejna rozprawa w przedmiocie żądania usunięcia zmian i uzupełnień wprowadzonych w latach 2017-2018 na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej. Zmiany zostały przygotowane i zrealizowane przez powołany przeze mnie Zespół ds. ewaluacji wystawy stałej, kierowany przez szefa Działu Naukowego dr. Marka Szymaniaka. Z uwagi na ważną okoliczność związaną z koniecznością przeciwdziałania zagrożeniu zakażenia wirusem SARS-CoV-2, Sąd podjął zrozumiałą decyzję o odwołaniu zaplanowanego posiedzenia.

W oczekiwaniu na nowy termin rozprawy, pragnę przypomnieć treść roszczeń byłego kierownictwa Muzeum, sprowadzających się do żądania usunięcia z ekspozycji nowych treści i eksponatów, w tym m.in. całkowitego usunięcia z wystawy postaci Rodziny Ulmów.

Dzieje się tak nawet pomimo tego, że wszystkie wprowadzone zmiany i uzupełnienia zostały zrealizowane ze szczególną starannością o zachowanie dotychczasowej estetyki ekspozycyjnej. Tematycznie nowe wątki w pełni odpowiadają problematyce prezentowanej w miejscu, w którym zostały umieszczone. Paweł Machcewicz i pozostali powodowie wytoczyli Muzeum II Wojny Światowej proces sądowy o rzekome złamanie mających im przysługiwać praw autorskich do całej ekspozycji. Tu należy podkreślić, że żaden z kilkunastu pozostałych autorów wystawy nie pozostaje w sporze prawnym z Muzeum.

Przedstawiciele byłego kierownictwa MIIWŚ zmiierzając do sądowego zagwarantowania swojemu czteroosobowemu zespołowi prawa decydowania o tym, które z eksponatów będących własnością Muzeum mogą być prezentowane na ekspozycji stałej, faktycznie próbują doprowadzić do sytuacji, w której dyrektor państwowej instytucji kultury nie ma prawa decydować o możliwości przenoszenia zbiorów pozostających pod jego opieką z magazynów na wystawę. Zdaniem Powodów potrzebne jest tutaj wyrażenie zgody przez każdego z nich.

W odniesieniu do nowych treści wprowadzonych na wystawę główną MIIWŚ, Powodowie roszczą sobie prawo do zmiany obecnego kształtu wystawy głównej przez usunięcie z niej bardzo ważnych dla polskiej i światowej pamięci o II wojnie światowej wydarzeń i Postaci. W ten sposób próbują sędownie zabezpieczyć swoje prywatne żądania, lekceważąc dalszą możliwość prezentacji na wystawie treści ważnych dla dużej części odbiorców.

Żądania byłej Dyrekcji dotyczą:

1. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ portretu o. Maksymiliana Marii Kolbego wraz ze stanowiskiem multimedialnym poświęconym jego postaci.
2. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ portretu Witolda Pileckiego wraz ze stanowiskiem multimedialnym dotyczącym jego postaci.
3. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ zdjęcia powstańców warszawskich składających przysięgę wojskową przed wstąpieniem do oddziału podczas mszy św.
4. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ zdjęcia rodziny Ulmów wraz ze stanowiskiem multimedialnym „Polacy ratujący Żydów”.
5. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ maski pośmiertnej bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego (ofiary KL Dachau) wraz z ekspozytorem poświęconym kaźni duchowieństwa w obozach koncentracyjnych.
6. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ eksponatu w postaci Spisu pomordowanych Polaków w KL Dachau sporządzonego w 1946 r. przez zespół ks. Edmunda Charta (więźnia Dachau).
7. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ polskiej flagi narodowej ocalonej w okupowanym przez Sowieców Lwowie i przywrócenie w jej miejsce makaty przedstawiającej powitanie przez mniejszość białoruską Armii Czerwonej wkraczającej na ziemie polskie po 17 września 1939 r. (tj. eksponatu, który musiał zostać zwrócony właścicielowi z powodu upłynięcia terminu wypożyczenia uzgodnionego przez poprzednią Dyrekcję).
8. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ ekspozytora poświęconego mjr. Henrykowi Dobrzańskiemu „Hubalowi”.
9. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ ekspozytora poświęconego Marianowi Rejewskiemu, polskiemu kryptologowi, który w grudniu 1932 r. złamał szyfr „Enigmy”.

10. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ eksponatu – rewolweru nagant – ilustrującego typ broni, z której w latach 1937-1938 stalinowscy kaci mordowali mniejszości narodowe w Związku Sowieckim, w tym w ramach operacji antypolskiej, mniejszość narodową polską i przywrócenie zamiast tego eksponatu gry planszowej pt. „Plan Pięcioletni”.

11. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ eksponatów w postaci rysunku Matki Boskiej i fragmentu pasiaka z numerem obozowym wykonanych po wojnie przez więźnia KL Mauthausen w trakcie terapii mającej pomóc mu w uwolnieniu się od psychicznego uwięzienia w obozowym koszmarze.

12. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ tablic: Piętno wojny (dot. psychicznego i fizycznego okaleczenia ludzi przez wojnę), Związek Sowiecki. Komunistyczne państwo masowego terroru oraz Operacja (anty)polska NKWD 1937-1938. Sowieckie ludobójstwo na Polakach.

13. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ w sekcji poświęconej partyzantom nowych fragmentów treści umieszczonych we wprowadzeniach do tematyki partyzantki sowieckiej, polskiej, francuskiej i jugosłowiańskiej.

14. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ statystyk strat osobowych wybranych państw (w sumie 21) przedstawionych w wartościach względnych i bezwzględnych w sposób graficzny, i przywrócenia poprzednich statystyk, uznawanych za właściwe przez Pawła Machcewicza i Powodów, a traktujących jako „ofiary wojny” np. żołnierzy niemieckich i przedstawionych tylko w odniesieniu do 10 państw i tylko w wartościach bezwzględnych.

15. Usunięcia z wystawy głównej MIIWŚ produkcji IPN „Niezwyciężeni” i przywrócenia w tym miejscu filmu pt. Dyptyk, do którego ścieżki dźwiękowej poprzednia Dyrekcja nie zabezpieczyła praw autorskich.

16. Przywrócenia pierwotnej formy scenograficznej wystawy w części poświęconej Polskiemu Państwu Podziemnemu, tak głęboko konspiracyjnych część przestrzeni, że widz nie dostrzegał fragmentu poświęconego Irenie Sendlerowej.

17. Przeniesienia eksponatów dotyczących kpt. Antoniego Kasztelana w pierwotne miejsce ich prezentacji, czyli do gabloty z eksponatami dotyczącymi Rudolfa Spannera.

Z niewiadomych przyczyn, Powodowie niekonsekwentnie nie kwestionują zmiany w postaci wprowadzenia na wystawę główną wielkoformatowej tapety poświęconej Cichociemnym. Nie razi ich także wprowadzona zmiana w postaci żydowskich modlitw za zmarłych i niemieckich represji stosowanych wobec Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku, mimo, że wszystkie one tak jak poprzednie zostały wprowadzone w tym samym trybie działania, w oparciu o merytoryczną aktywność Zespołu ds. ewaluacji wystawy głównej.

Na koniec pragnę wyraźnie podkreślić, że jako dyrektor Muzeum II Wojny Światowej jestem zdeterminowany by bronić obecności na wystawie głównej podległej mi państwowej instytucji kultury WSZYSTKICH wymienionych wyżej nowych treści. Wbrew wątpliwym

zarzutom Powodów, formułowanym m.in. w opozycji do treści obecnych w książce Normana Davisa „Europa walczy...”, byłego członka Rady MIIWŚ, nie godzę się na to, aby z wystawy usuwać o. Maksymiliana Kolbego, czy treści poświęconych przedwojennej kaźni mniejszości polskiej w ZSRS. Nie godzę się na usuwanie z przestrzeni ekspozycji stałej rodziny Ulmów – symbolu polskiej ofiary w ratowaniu Żydów w czasie II wojny światowej. Nie akceptuję żądań, czy umniejszania roli kpt. Antoniego Kasztelana, sprowadzając jego osobę do przedmiotu eksperymentów medycznych i lekceważenia przez Pawła Machcewicza oraz pozostałych Powodów protestów rodziny dotyczących wcześniejszego ulokowania eksponatów poświęconych kpt. Kasztelanowi na wystawie.

Jako dyrektor MIIWŚ pragnę poinformować Państwa, że razem z moim Zespołem jesteśmy zdeterminowani w sprawie obrony wszystkich treści wprowadzonych na wystawę główną w latach 2017-2018. Praktyka uzupełniania wystaw stałych przez dyrekcje setek muzeów jest rzeczą naturalną zarówno w Polsce, jak i na całym świecie. Dlatego prywatne żądania byłego kierownictwa Muzeum, nie powinny w tej mierze powodować uczynienia z Muzeum II Wojny Światowej, wyjątku.